

University of Groningen

Review: De correspondentie van Desiderius Erasmus, deel 12

Renders, Hans

Published in:
Het Parool

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2015

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Renders, H. (2015). Review: De correspondentie van Desiderius Erasmus, deel 12. *Het Parool*.

Copyright

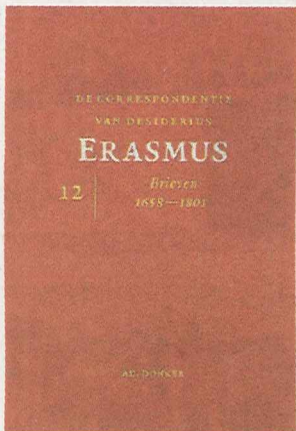
Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.



NON-FICTIE
DE CORRESPONDENTIE VAN
DESIDERIUS ERASMUS, XII

Vertaald door Jan Bedaux
Ad. Donker, €39,50
324 blz.

★★★★☆

Flink potje klagen over Luther, dat giftige beest

In het twaalfde deel van *De correspondentie van Erasmus* doet de grote humanist zijn best met niemand vrienden te worden. Luther en zijn volgelingen vallen hem aan.

In de bijna honderd brieven van Erasmus uit de jaren 1526 en 1527 zit veel polemisch vuurwerk. Luther heeft een pamflet tegen hem geschreven, maar ook de katholieke theologen uit Parijs en Leuven maken hem het leven zuur met de vraag of 'het lichaam en bloed van Christus' slechts symbolisch in de eucharistieviering aanwezig zijn. Alleen al het feit dat Erasmus geen duidelijke stelling nam in deze kwestie, maakte zijn tegenstanders woedend.

Je zou denken dat veel waarover die zestiende-eeuwers zich opwon-

den, vijfhonderd jaar later niet meer boeiend is. Het tegendeel is waar. Met een scherpzinnigheid en humor waaraan menige hedendaagse essayist een voorbeeld kan nemen, foetert Erasmus tegen degenen die de klassieke talen veronachtzamen. Hij schrijft zijn vingers blauw aan vertalingen uit het Grieks en Latijn – met name Cicero en Plutarchus – om duidelijk te maken dat de *Bijbel* niet de enige waardevolle lectuur is. Als een ware humanist bleef Erasmus verdedigen dat het aardse en menselijke leven even belangrijk is als het hemelse, waarmee hij zowel de orthodox-katholieken als de strenge protestanten tegen zich in het harnas joeg. Luther noemde hij 'een giftig beest' dat leugens verspreidde. En over

mensen die zich al te bedeesd opstelden: 'Een verkeerde schaamte houdt onverzorgde zweren verborgen.' Kortom, Erasmus was iemand die man en paard noemde.

En dat deed hij in brieven aan zowat alle koningen van Europa, aan talloze bisschoppen en aan de paus. In de meeste brieven kon hij een stevig potje klagen over die 'giftige' Luther, over het geroddel van de kerkhervormers en over keizer Karel V, die hem zijn jaarsalaris als adviseur had afgenomen.

Omdat Erasmus kampte met aandoeningen aan zijn nieren en zijn urinewegen, stelde hij een testament op. Beetje voorbarig, want hij zou nog tien jaar leven, maar daardoor weten wij dat hij bepaald niet arm

was. Mantels van marterbont, zandlopers van puur goud en goedgevulde geldbuidels moesten naar zijn vrienden, zijn uitgever kreeg 'de gordijnen van mijn bed met twee geweven wandkleden'.

De mooiste brief betreft een beschrijving van een bliksemingslag en was bestemd voor de theoloog Nicolas Wary. Erasmus zat te lezen in de tuin toen plotseling de bliksem tegen de ruiten van een kruittoren sloeg. 'Eerst vermoedde ik dat het een vergissing van mijn ogen was.' Toen een doffe klap. 'Dichters vertellen dat op die manier Jupiter grappig wil zijn, als hij een keer wat opgewekter is.' Dan een oorverdovend lawaai – en daar vliegt het buskruit de lucht in. En hij zou de wijze humanist niet zijn als hier geen lesje uit te leren viel, namelijk dat de beschaving er niet op vooruit is gegaan sinds christenen dat gevaarlijke goedje hebben uitgevonden en er oorlog mee voeren.

Wat zo verfrissend is aan deze brieven, is de gewoonte de afzenders ervan te complimenteren met de informatie of de gehanteerde stijl. En ja, daar hoort dan ook bij dat soms gezegd moest worden dat een brief onder de maat was. Pieter Gillis, gemeentesecretaris van Antwerpen, kreeg te horen: 'Je antwoorden op de andere klachten zijn bijna altijd van dezelfde soort. Daarom vraag ik je, beste Pieter, dergelijke onzin achterwege te laten.'

Hans Renders



Quinten Metsys: *Desiderius Erasmus* (1517).